

ประเด็น สังคม ฉบับที่ B30	10 มิ.ย. 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น สังคม	อย่าให้ “ชาตินิยม” บังความจริง : ความขัดแย้งไทย-กัมพูชา	
ประเด็นสำคัญ	-	

ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่าง ไทย และกัมพูชา ตั้งแต่ ปี 1950 จนถึงปัจจุบันนับรวม ได้เกือบ 8 ทศวรรษ หากนับเป็นช่วงอายุของ มนุษย์ คงมีความสนิทชิดเชื้อและเข้าอกเข้าใจกัน อย่างดี แต่ในความเป็นจริง ร่องรอยความสัมพันธ์ กลับเต็มไปด้วยรอยร้าว ทั้งในทางประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และการแย่งชิงอัต ลักษณ์ของชาติ

โดยพื้นฐานแล้ว คนไทยกับคนกัมพูชา ไม่ได้ต่างกันมากนัก ทั้งในด้านวัฒนธรรม ความ

เชื่อ และวิถีชีวิต เราอาศัยอยู่ร่วมกันในดินแดนสุวรรณภูมิ แบ่งปันวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ทับซ้อนกันมา ยาวนาน แต่สิ่งที่ทำให้เรากลายเป็น "ศัตรูในสายตากันและกัน" คือกระแสชาตินิยมที่ถูกปลุกฝังและบิดเบือนโดย เจตนา ในยุคที่โลกกำลังก้าวสู่ความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สิ่งที่น่ากังวลกลับไม่ใช่ความแตกต่างทาง เชื้อชาติหรือศาสนา แต่คือการหยิบยก “ความเป็นชาติ” มาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง และทำให้คนรุ่นใหม่ของ ทั้งสองประเทศตกอยู่ในวังวนของความเกลียดชังซึ่งกันและกันโดยไม่รู้ตัว

ชาตินิยมทางวัฒนธรรม

ศิลปวัฒนธรรมระหว่างไทยกับกัมพูชา มี ลักษณะผสมผสาน และแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เรียกว่าเป็น **วัฒนธรรมร่วม** มาตั้งแต่ก่อนเกิดรัฐ ชาติ แต่ว่าการเกิดขึ้นของรัฐชาติของกัมพูชา ซึ่ง เคยเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ที่มีส่วนสำคัญใน การก่อร่างสร้างความเป็นชาติกัมพูชาขึ้นมา ได้ กลายมาเป็นจุดตัดสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่าง อย่างชัดเจน

วัฒนธรรมร่วม เป็นความหลากหลายทาง วัฒนธรรม หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พหุ วัฒนธรรม” เกิดจากการหลอมรวมของวัฒนธรรม

ไม่ว่าจะเป็น วิถีชีวิต การดำรงชีวิต หรือ ความเชื่อ ศาสนา ที่

แตกต่างหลากหลาย ตกพลีผสมผสานจนกลายเป็น พหุวัฒนธรรม ความเป็นวัฒนธรรมร่วมในแถบดินแดนคาบสมุทรอินโดจีน ซึ่งมีความลึกซึ้ง ไกล่ลิด และมีอาจมีชาติใดชาติหนึ่งสามารถ อ้างได้ว่า ตัวเองคือต้นตำรับของวัฒนธรรมดังกล่าว

ศิลปะ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และประเพณีโบราณของไทยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากหลายๆ แหล่งที่เป็นต้นกำเนิดของอารยธรรมโบราณสำคัญของโลก โดยเฉพาะจากเอเชียใต้ที่มาพร้อมกับความเชื่อ ศาสนา หรือการติดต่อเพื่อทำการค้ากับดินแดนที่อยู่ห่างไกลแต่ไม่ไกลเกินกว่าที่อิทธิพลเหล่านี้จะแผ่มาถึง

ด้วยความเฉลียวฉลาดของคนไทยในยุคโบราณ จึงนำเอาอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่หลากหลายมาประยุกต์ดัดแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น จนแตกแขนงออกมาเป็น “วัฒนธรรมใหม่” ของตัวเองที่โดดเด่น สวยงาม ละเอียดละเอียด และกลายศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี “ไทยแท้” ที่ไม่เหมือนกับที่ใดและไม่มีใครสามารถทำได้เหมือน

ปัจจุบันการสร้างกระแสความเป็นชาตินิยมในหมู่คนกัมพูชา มักเป็นเครื่องมือทางการเมืองของพรรคการเมืองและรัฐบาล ที่อาศัยการไม่รู้หนังสือหรือการได้รับการศึกษาที่มีการบิดเบือนเนื้อหาในประวัติศาสตร์มาสร้างค่านิยมบางอย่างขึ้นมา เพื่อให้เกิดกระแสสนับสนุนตัวเองให้ได้คะแนนเสียง และกระแสที่ปลุกปั่นงานที่สุดคือการดึงประเทศไทยเข้าไปอยู่ในหัวข้อการหาเสียงในลักษณะกึ่งโจมตี กึ่งสร้างวาทกรรม เพื่อให้ชาวกัมพูชารู้สึกวาทกพรรคการเมืองนี้ได้เป็นรัฐบาลจะทวงคืนทุกอย่างที่เชื่อว่าเคยเป็นของเขมรคืนกลับมา ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงแค่ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี หรือโบราณวัตถุต่างๆ แต่รวมไปถึงการทวงคืนดินแดนต่างๆ ที่เป็นของประเทศไทยในปัจจุบัน หรือประเทศไทยทั้งประเทศที่คนเขมรเชื่อว่าเป็นของเขมรมาก่อนตั้งแต่โบราณ แต่โดนพวกเสียม หรือสยามแย่งชิงไป

จุดเปลี่ยนกระแสชาตินิยมในปัจจุบัน ของกัมพูชา มาจากยุคเขมรแดง โดยเฉพาะในมิติการประกอบสร้าง ‘ความเป็นเขมร’ และ ‘อัตลักษณ์ความเป็นชาติ’ ในช่วงเวลานั้น การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมสำคัญน้อยกว่าการวางโครงสร้างระบอบการปกครองและการแก้ไขปัญหาปากท้อง เพราะกว่าทุกอย่างจะรื้อฟื้นก็ช่วงทศวรรษ 2000 เมื่อระบบการเมืองกัมพูชาเริ่มเข้าที่ เศรษฐกิจได้รับการฟื้นฟู ความสนใจเรื่องความเป็นเขมรและอัตลักษณ์ของชาติ จึงค่อยๆ มีความสำคัญขึ้น

กระแสชาตินิยมของกัมพูชาในแง่ภาพของไทยก็ยังคงเหมือนเดิม คือเป็น ‘ผู้ร้าย’ และ ‘ศัตรู’ ที่ต้องการดินแดน ฉกฉวยผลประโยชน์ และครอบงำทางวัฒนธรรม แม้อาจมีรายละเอียดแต่งเติมตามช่วงสมัยของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเข้าไป แต่ในภาพรวมมันก็ยังคงเป็นเรื่องเดิม ซึ่งเป็นมรดกที่ตกทอดมาตั้งแต่สมัยอาณาจักร

ออนไลน์ VS ความจริง

จากประเด็นดราม่าของสองชาติ ทำให้เกิดคำศัพท์ฮอตฮิตอย่าง ‘โจรสยาม’ และ ‘เคลมโบเดีย’ ที่ต่างฝ่ายต่างปะทะคารม ไม่ยอมลดราวาศอกในการถกเถียง คำว่า “เคลมโบเดีย” และ “โจรสยาม” เป็นศัพท์สแลงที่ใช้กันในโลกออนไลน์ จน Urban Dictionary เว็บไซต์พจนานุกรมศัพท์สแลง ถึงกับบัญญัติศัพท์ 2 คำอย่างเป็นทางการ เพื่ออธิบายประเด็น

ความขัดแย้งระหว่าง 2 ประเทศที่เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ และลูกหลานทุกประ代人 เป็นคำที่ใช้กล่าวหากันในเชิงลบ ระหว่างชาวไทยกับชาวกัมพูชา ทั้งสองคำนี้มีที่มาจากความขัดแย้งที่เป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทำให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจและเกลียดชังซึ่งกันและกัน คำว่า "โจรสยาม" เป็นคำที่ใช้โดยคนเขมรเพื่อเรียกคนไทยและมักถูกใช้ในเชิงลบ อ้างว่าไทยเป็นผู้รุกรานและยึดครองดินแดนของเขมร "เคลมโบเดีย" เป็นคำที่ใช้โดยคนไทยเพื่อเรียกคนเขมร อ้างว่าเขมรเป็นผู้แสวงหาผลประโยชน์จากเรื่องราวในอดีตและมีการเคลมดินแดนของไทย

ความขัดแย้งเป็นประเด็นที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ความทรงจำร่วม และ ความรู้สึกของประชาชนทั้ง 2 ประเทศ ความขัดแย้งในปัจจุบันไม่ได้เป็นผลจากเหตุการณ์เฉพาะหน้า แต่มี รากเหง้ามาจากกระบวนการทางประวัติศาสตร์ชาตินิยม และการเล่าเรื่องในสังคมทั้ง 2 ฝ่าย ที่สะสมมาอย่าง ยาวนาน ปฏิกริยาความขัดแย้ง เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมศาสตร์ที่อธิบายว่าเป็นการโต้ตอบแบบทันทีทันใด คือ แกว่ฉัน ฉันว่ากลับ เพราะฉันกำลังรู้สึกว่ แกกำลังปราชญ และดูถูก

แต่สุดท้าย ต้องยอมรับว่ วัฒนธรรมบางอย่างเป็นของร่วมกัน ไม่ได้มีใครเป็นเจ้าของ ปฏิกริยาที่ออกไปจึง ดูเหมือนว่ไม่ได้เข้าใจอะไรทั้ง 2 ฝ่าย เพราะโลกออนไลน์เป็นอะไรที่เร็วมาก แกว่ฉัน ฉันว่ากลับ แกะแค้น ฉัน แซะกลับ แต่ในชีวิตจริง เราใช้ชีวิตปกติ พูดคุยกันได้ เพียงแต่บางประเด็นก็อาจจะมีความรู้สึกว่ รากวัฒนธรรม ตัวเองเก่แกว่อีกวัฒนธรรมของประเทศอื่น

ประวัติศาสตร์ในตำราและการรับรู้เป็นตัวตั้งต้นของความคุกรุ่นอันดับหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กัมพูชา มองตนเองว่สืบทอดมาจากอาณาจักรขอมผู้ยิ่งใหญ่ ครอบครองทุกสรรพสิ่งในย่านมานี้มาก่อน แม้แต่ไทยหรือ สยามก็เคยเป็นลูกไล่เขาในอดีต แต่เมื่อเวลาผ่านไปเพื่อนบ้านกลับยึดของ ๆ เขาไปเป็นสมบัติ ทั้งให้กัมพูชาตกต่ำ ขมขึ้น พึ่งพึ่งตัวขึ้นมาได้ จึงพยายามไขว่คว้าทวงสิทธิทวงของทวงแผ่นดินของเขาคืนเท่าที่จะมีขีดความสามารถ ทำได้ ความคิดชาตินิยมแบบนี้ถูกปลูกเร้าอย่างต่อเนื่องในรอบสิบกว่าปีมานี้ จนทำให้คนกัมพูชาจำนวนมากคิดว่า ปี 2568 พวกเขา “มีขีดความสามารถทำได้” ในระดับหนึ่ง เช่น กำลังทหารที่มีความพร้อม คนในชาติจำนวน มหาศาลหนุนหลัง และมีพันธมิตรต่างประเทศผู้เข้มแข็ง เมื่อทุกอย่างสอดคล้องบรรจบกับความรู้สึกคลั่งแค้นในใจ จึงนำมาถึงการทวงคืนสิ่งที่เขาคิดว่าชอบธรรม คือผืนป่ารกชัฏและปราสาทร้าง

ในยุคโซเชียลมีเดีย เรามักเห็นคำอย่าง “โจรสยาม” หรือ “เคลมโบเดีย” ถูกใช้โจมตีอีกฝ่ายอย่างรุนแรง จนทำให้ ผู้คนเข้าใจผิดว่ความเกลียดชังนี้คือความจริงในชีวิตจริง

ชาตินิยม เครื่องมือการสร้างชาติในยุคหนึ่ง

ความสัมพันธ์หลายมิติของทั้งสองประเทศ ที่มี มุมมองผ่านทางประวัติศาสตร์ โดยอาศัยหลักวิเคราะห์ ความขัดแย้งทางสังคมมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ ซึ่งแนววิเคราะห์นี้ไม่ได้มองรัฐคู่ขัดแย้งเป็นเพียง แคสอง “องค์” ที่เป็นผู้กระทำ แต่มองว่รัฐทั้งสองต่างเป็น ระบบทางสังคมที่มี “กลุ่มพลังทางสังคม” ต่างต่าง แยก ย่อยลงไปอีก โดยที่กลุ่มพลังในแต่ละรัฐล้วนประเมน นโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเลือกที่จะ

PEOPLE

The
Hien
Dilemma

สนับสนุนหรือต่อต้านนโยบายใดๆบนพื้นฐานของผลประโยชน์ของกลุ่มตนเช่นนี้แล้วกลุ่มพลังหรืออำนาจเหล่านี้จึงมีบทบาทในการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์หรือความขัดแย้งระหว่างรัฐในแต่ละช่วงเวลาในประวัติศาสตร์

ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและไทยในอดีตมาจนปัจจุบันดำเนินไปทั้งในทางที่เป็นมิตรและคู่ขัดแย้ง ขึ้นอยู่กับว่าใครคือผู้นำ กลุ่มพลังทางสังคมใดมีบทบาท และกำลังเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองอะไรบ้างในช่วงเวลานั้นๆ ในช่วงสงครามเย็นค่อนข้างเป็นมิตรสมัยนายกรัฐมนตรีชาติชาย ชุนหวะวันที่พยายามให้เกิดความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ และความตึงเครียดในภาวะที่แนวคิดชาตินิยมรุนแรงมากมีบทบาทนำทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกจนมีการปะทะกันจนมีผู้เสียชีวิตในสมัยนายกรัฐมนตรีอริสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในกรณีปราสาทเขาพระวิหาร

แนวคิดชาตินิยมแบบรุนแรง ในกลุ่มประชาชนทั้งสองประเทศมีส่วนทำให้ความขัดแย้งยังคงอยู่ถึงแม้ว่าในบางยุคจะไม่ปรากฏอิทธิพลที่ชัดเจน สาเหตุหนึ่งคือการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังความคิดให้รักชาติแต่เป็นอริกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตร

ในด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับชาตินิยม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายในประเทศไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อแนวคิดชาตินิยมในกัมพูชา ในประเทศมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม แต่ก็ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ส่วนในประเด็นศาสนา ชาวเขมรที่นับถือศาสนาอิสลามก็เป็นที่ยอมรับทั่วไปในฐานะ “ชาวเขมรมุสลิม” เพื่อนร่วมงานชาวจามก็ไม่ได้ปกปิดอัตลักษณ์ของตนแต่อย่างใด

ในกัมพูชาจิตสำนึกชาตินิยมถูกหล่อหลอมด้วยการยกยอประวัติศาสตร์อาณาจักรโบราณที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ประเทศในปัจจุบัน สิ่งที่น่าวิตกคือความยึดโยงที่ว่า ผู้ที่สร้างอาณาจักรโบราณเหล่านี้คือ “บรรพบุรุษ” ที่สร้างความยิ่งใหญ่ไว้ให้แก่ “ลูกหลาน” ที่เป็นชาวกัมพูชาในปัจจุบัน ทั้งที่สิ่งที่หลงเหลืออยู่ เช่น โบราณสถานต่างๆ ถูกสร้างขึ้นเพื่อเคารพบูชาความเชื่อทางศาสนาในยุคหนึ่ง การตีความของคนในปัจจุบันต่อวัตถุและโบราณสถานด้วยการตีความไปเองก็เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ

รักชาติไม่ใช่เรื่องผิด แต่หากรักชาติจนมองไม่เห็นความจริง จนใช้มันเป็นเครื่องมือทำลายเพื่อนบ้าน หรือหลอกตัวเองว่าเราไม่เคยทำผิด แบบนั้นไม่ใช่ความรัก แต่คือความหลงผิด สิ่งที่เราต้องการในวันนี้ ไม่ใช่ชัยชนะทางวาทกรรม หรือความสนใจในโลกออนไลน์ แต่คือ “ความกล้า” ที่จะเริ่มต้นบทสนทนาใหม่ ด้วยความเคารพ ความเข้าใจ และความถ่อมตน

พ.อ.หญิง ฌักค ภัคคะกรณ

อจ.ทก.สมัย.วทบ.

อ้างอิง

1. <https://mycontent-thai.com/2025/06/07>
2. <https://www.dailynews.co.th/news/2094711/>
3. <https://themomentum.co/closeup-thailand-cambodia-dispute-nationalism/>
4. https://www.matichon.co.th/local/education/news_1109707
5. <https://prachatai.com/journal/2024/12/111568>
6. <https://www.thepeople.co/history/the-legend/53073>